

Občané Evropské unie:

Evropské trhy nabízejí zboží vyráběné v nedůstojných podmínkách

Výroba bot, Indie
Foto: Heather Stilwell

Souhrnná zpráva z 12 Fór veřejnosti v těchto zemích:

**BULHARSKO, ČESKÁ REPUBLIKA, DÁNSKO, FINSKO, ITÁLIE, NAVARRA (ŠPANĚLSKO),
NĚMECKO, POLSKO, RAKOUSKO, SLOVENSKO, ŠVÉDSKO, VELKÁ BRITÁNIE**

EVROPSKÁ FÓRA VEŘEJNOSTI

Díky Fórum veřejnosti uspořádaným ve dvanácti evropských zemích získal projekt „Obuj se do toho“ připomínky a tipy od občanů Evropské unie, jak by mohla evropská rozvojová a obchodní politika zlepšit podmínky v obuvnickém a oděvním průmyslu.

Fóra veřejnosti zjišťovala, co potřebují evropští spotřebitelé vědět, aby mohli pozitivně ovlivňovat trh. Diskuzí se účastnili jak běžná veřejnost, tak i politici a političky, představitelé neziskových organizací, veřejných institucí, odborů a firem.

Na všech dvanácti Fórech se diskutovalo o mnoha tématech. Odborníci a odbornice objasňovali relevantní informace z širokého spektra oblastí – od obchodních smluv a rozvojové politiky EU až po koželužství a pracovní podmínky v obuvnických továrnách po celém světě. Účastníci pokládali otázky a přispívali svými návrhy na zlepšení obuvnického průmyslu i zdokonalení právní úpravy ze strany Evropské unie.

Fóra byla pořádána v rámci kampaně „Obuj se do toho“ a jako taková byla součástí Evropského roku pro rozvoj. Konala se na konci roku 2015.

ROZVOJOVÁ A OBCHODNÍ POLITIKA EU

Základními principy evropské rozvojové a obchodní politiky jsou odstraňování chudoby a prosazování pracovních a lidských práv.

V čl. 2 odst. 5 Lisabonské smlouvy se hovoří o vztazích Evropské unie se světem a o povinnosti EU přispívat k:

„...udržitelnému rozvoji této planety, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy, volnému a spravedlivému obchodování, vymýcení chudoby a ochraně lidských práv.“

Obchodní politika EU si vytyčila čtyři hlavní cíle. Jedním z nich je fungování obchodu jako nástroje pro zajišťování udržitelného rozvoje.

EU používá svou rozvojovou politiku k prosazování dalších důležitých mezinárodních cílů. Mezi ně patří například snaha o zlepšování pracovních podmínek pracujících v tzv. rozvojových zemích, respektování

” Zajišťování větší důslednosti při uplatňování rozvojové a obchodní politiky. – Finsko

základních pracovních práv a prosazování požadavků na ochranu životního prostředí v kontextu obchodu a ekonomické expanze či reflektování ústředních mezinárodních pracovních norem u pozic vytvořených v rámci volného obchodu.

Evropská unie je největším jednotným poskytovatelem rozvojové pomoci na světě. Pomoc směřuje také do zemí, které se zabývají výrobou oděvů a obuvi, například do Bangladéše, Vietnamu nebo Indonésie. Pro mnoho společností z EU či firem, které v EU sídlí, jsou tyto země středem jejich obchodních zájmů.

I přes záměry evropské obchodní a rozvojové politiky ovšem stále platí, že většinu oděvů a obuvi, které evropským spotřebitelům prodávají velké evropské společnosti, jako jsou H&M, adidas nebo Gucci, vyrábějí dělníci a dělnice žijící v chudobě. Jejich základní pracovní a lidská práva jsou v mnoha ohledech opomíjena.

Koželužna, Bangladéš, foto: GMB Akash

PROBLÉMY SVĚTOVÉHO OBUVNICKÉHO A ODĚVNÍHO PRŮMYSLU

Světový obuvnický a oděvní průmysl již dlouhou dobu sužuje řada problémů, které se projevují porušováním základních lidských práv dělníků a dělnic.

Mezi nejzávažnější problémy patří:

Extrémně nízké mzdy. Dělníci a dělnice v produkčních zemích často nedostávají ani státem uznanou minimální mzdu – nemluvě o mzdě důstojné.

Nebezpečné pracovní prostředí. Konstrukce továren bývají často nekvalitní a zvyšují riziko vzniku požárů a pádů budov. Častým problémem je také nevhodné větrání, dělníci a dělnice jsou vystaveni nadměrnému horku a prachu. Výroba obuvi je

„Ředitelé firem se musejí právně zodpovídat. Jedině tak budou hájit pracovní práva dělníků. – Velká Británie

rovněž spojena s nebezpečnou prací v koželužnách, kde jsou často zanedbávána nutná bezpečnostní opatření.

Dělníci a dělnice se dostávají do styku s chromem a dalšími nebezpečnými látkami, které mohou způsobovat trvalé zdravotní následky.

Koželužna, Bangladéš, foto: GMB Akash

Výroba bot, Indie, foto: Heather Stilwell

Porušování práva shromažďovat se a požadovat kolektivní vyjednávání. Odbory, dělníci a dělnice, kteří vyžadují zlepšení pracovních podmínek a dodržování lidských práv, musejí často čelit šikaně, hrozí jim propuštění a celá řada dalších sankcí. V zemích, které se věnují oděvnímu průmyslu, jsou obecně porušována základní pracovní a lidská práva, jako je například svoboda shromažďování.

Toxiny v oděvech a obuvi. V oděvech a obuvi, jež se dostávají na evropský trh, se mohou vyskytovat nebezpečné chemikálie a chrom.

Nedostatek transparentnosti dodavatelských řetězců. Pro evropské spotřebitele je téměř nemožné zjistit, kde a za jakých podmínek se jejich oblečení a boty vyrábějí.

ÚČASTNÍCI NÁRODNÍCH SETKÁNÍ

Národní setkání se konala v těchto 12 členských zemích Evropské unie: Polsko, Rakousko, Švédsko, Česká republika, Finsko, Dánsko, Navarra (Španělsko), Bulharsko, Itálie, Velká Británie, Slovensko a Německo. Setkání se zúčastnilo celkem 767 lidí.

<i>Odborníci</i>	43
<i>Neziskové organizace</i>	95
<i>Veřejné instituce</i>	21
<i>Politické strany</i>	15
<i>Místní úřady</i>	5
<i>Odbory</i>	34
<i>Občané</i>	540
<i>Firmy</i>	14

VÝSLEDKY NÁRODNÍCH SETKÁNÍ

Diskutovalo se o mnoha problémech. Účastníci se zapojovali se zájmem a debaty přinesly spoustu zajímavých otázek. Roztřídili jsme je podle témat do několika kategorií. Jednalo se například o zadávání veřejných zakázek, povinných hloubkových prověrkách podniků v dodavatelských řetězcích, lidských právech a zboží putujícím do EU, nadnárodních společnostech. Třemi nejvíce diskutovanými tématy byly:

Transparentnost dodavatelského řetězce

Evropané zmínili problém nedostatku transparentnosti výrobních řetězců u nakupovaných produktů. Potřeba transparentnosti roste spolu s informacemi o nevhodných pracovních podmínkách v obuvnic-

Výroba bot, Indie, foto: Heather Stilwell

kém a oděvním průmyslu. Zákazníci si kupují boty a nosí oblečení, které dělníci a dělnice vyrobili v přesčasech a za extrémně nízkou mzdu, jež jim nezajišťuje důstojné živobytí. Jenom hrstka firem se ve svých továrnách snaží podporovat dobré pracovní podmínky. Většina firem není transparentních a údaje o podmínkách výroby neposkytuje. Spotřebitelé pak nemají možnost dozvědět se, zda dělníci a dělnice při výrobě běžné, ale i luxusní kožené obuvi prodávané v Evropě nestrádali. Pro spotřebitele je důležité, aby firmy sídlící v EU musely informace o dodavatelském řetězci povinně zveřejňovat. Špatné podmínky jsou sice středem zájmu už dlouhou dobu a firmy proto vypracovaly dobrovolné zásady CSR, ty ovšem v realitě k žádnému zásadnějšímu zlepšení pracovních podmínek dělníků a dělnic nevedou. Účastníci fór se domnívali, že ke zlepšení situace pracujících i spotřebitelů by mohlo vést zavedení opatření, kdy by firmy musely určité informace o původu výrobků zveřejňovat povinně.

Zveřejňování informací o dodavatelských řetězcích by přineslo dvě hlavní výhody: 1) zásady OSN pro podnikání a lidská práva by v případě nehody v továrně vyžadovaly od firem nápravná opatření a také by pomohly okamžitě označit společnosti, které by měly tato nápravná opatření podniknout; 2) zpřístupnilo by údaje o použitých materiálech, jejich původu, způsobu výroby atd., a to jak v souvislosti se zdravím dělníků a spotřebitelů, tak ve spojitosti s životním prostředím.

Směrnice EU o veřejných zakázkách podporuje vlády a místní úřady v nakupování zboží, které je jednak levné, a zároveň jsou při jeho výrobě dodržována lidská práva. Tato nová směrnice je pro kupující vhodným teoretickým nástrojem. Jak mají ale spotřebitelé zjistit, co je dobré nakupovat? Jinými slovy, jak získat informace o tom, kteří dodavatelé dodržují požadované etické normy? Způsob, jak se dozvědět, zda byl kýžený produkt vyroben v továrně, v níž se špatně zachází s dělníky, bohužel neexistuje. Výdaje veřejných institucí v EU tvoří přibližně 19,4 % HDP, což je cca 2,2 bilionu eur. Aby se směrnice EU o veřejných zakázkách mohla

” Při zadávání veřejných zakázek by se měl zohledňovat i etický původ zboží. – Polsko

stát účinnějším nástrojem pro zlepšování pracovních podmínek při výrobě určitého zboží, měly by firmy povinně předkládat seznam konkrétních subjektů ve svém dodavatelském řetězci.

Některé značky už seznamy svých dodavatelů zveřejnily, čímž dokázaly, že takový postup je možný a že neškodí jejich pozici na trhu. Patří mezi ně

Koželužna, Bangladéš, foto: GMB Akash

velké společnosti, jako například H&M či Jack Wolfskin, ale i malé a středně velké firmy, zastoupené třeba společnostmi Nudie Jeans či G-Star. Technické detaily takového nástroje by mohly čerpat inspiraci z americké databáze ImportGenius. Tato databáze obsahuje informace získané z celních úřadů Spojených států včetně seznamu veškerého zboží, které do USA putuje přes námořní přístavy. Lze v něm dohledat informace o producentech importovaných výrobků, výrobních údajích, hodnotě a mnoha dalších parametrech.

Zboží putující do EU

Účastníci Fórum veřejnosti se domnívají, že pro zlepšení pracovních podmínek v obuvnickém a oděvním průmyslu a získávání potřebných informací jsou stěžejní obchodní hranice Evropské unie, které by se měly stát jakýmsi filtrem. Jakmile jakékoli zboží vstoupí na evropský trh, mělo by být zaručeno, že bylo vyrobeno ve spravedlivých pracovních podmínkách a že při jeho výrobě byla přísně dodržována lidská práva. Vysoký životní

standard obyvatel EU by bezpochyby neměl jít na úkor zdraví a bezpečnosti dělníků a dělnic, kteří pro nás zboží vyrábějí.

Mnoho diskutujících vyjádřilo obavy, že nařízení, která musejí evropští výrobci dodržovat, jsou ve výrobních závodech mimo EU hrubě porušována, aniž by z toho plynuly jakékoli důsledky. Obchodní smlouvy a cla představují jen některé z nástrojů, jak lze právně zavázat evropské firmy k dodržování důstojných podmínek při výrobě bez ohledu na to, na které straně zeměkoule se výroba odehrává.

V současnosti je možné na webových stránkách většiny firem získat informace o jejich etických kodexech. Problematičtější je to však s kontrolou jejich dodržování v praxi. Firmy často neplní nejen své dobrovolné závazky, které si stanovily v rámci CSR, ale v jejich dodavatelském řetězci dochází i k porušování zákona. Dělníci nedostávají ani minimální mzdu a bezpečnostní normy jsou jen prázdným slovem. Firmy v těchto zemích obchodují dále i přes

” Označení by mělo být stejné pro všechny evropské společnosti. Mělo by být komplexní, obecně přijímané a podporované Evropskou unií. – Česká republika

zřejmě porušování zákonů. Při dovozu zboží do EU by proto mělo být jejich povinností prokázat, že zákony příslušné země, například Indonésie, byly při výrobě daných produktů dodržovány. To je jen minimální požadavek. Nadto přicházejí ještě dobrovolné cíle, kupříkladu vyplácení důstojných mezd.

Vhodným nástrojem pro zajišťování spravedlivé a bezpečné výroby by rovněž byly obchodní smlouvy. Přípravným prostředkem, který by mohl tvořit součást záměru pro vytvoření důstojnějších podmínek výroby, je posouzení dopadu na udržitelnost. To by mělo ujasnit, kterým problémům budou obuvnické a oděvní firmy čelit v zemi, v níž vyrábějí. Jakmile zboží překročí hranice EU, měly by firmy také prokázat, že překonaly úskalí spojená například s nízkými mzdami nebo neplacenou nemocenskou (v souladu s platnými zákony dané země).

Označení

Spotřebitelé nemají k dispozici ani základní, natožpak podrobné, informace o výrobě kupovaného zboží. Jedná se o pracovní podmínky dělníků, přehled různých druhů materiálů obsažených v daném výrobku, údaje o původu zboží a další podstatné detaily. V Evropské unii sice nyní existují různá označení, která pomáhají spotřebitelům určit, zda výrobky obsahují vybrané škodlivé látky a zda firma dbá na ochranu životního prostředí, momentálně však není k dispozici žádné označení, které by dokládalo dobré pracovní a sociální podmínky dělníků a dělnic. O nízkých mzdách, nebezpečném pracovním prostředí, nemožnosti svobodně se shromažďovat apod. se spotřebitel zkrátka nedozví. Příslušné označení přímo na výrobku by dokázalo spotřebitele nasměrovat k výběru takových produktů, při jejichž výrobě byla dodržována lidská práva.

Legislativa EU by měla zajistit, aby bylo takové označení nezávislé na zájmech firem a aby evropští

spotřebitelé nemuseli vést v patrnosti větší množství různých druhů značení. Příkladem normy, která by se dala považovat za předstupeň ve vývoji sociálně odpovědného standardu, by mohla být metodika Asia Floor Wage, jež je vhodným ukazatelem vyplácení důstojných mezd.

PRŮZKUM

Fóra veřejnosti nebyla jediným místem, kde se mohli občané Evropské unie vyjádřit k podmínkám v obuvnickém průmyslu. Proběhla také anketa, v níž 10 000 obyvatel EU odpovídalo na otázky týkající se jejich postoje k podpoře udržitelnosti a spravedlivých pracovních podmínek v obuvnickém průmyslu a rovněž role Evropské unie jakožto garanta dodržování lidských práv a environmentálních standardů při výrobě našeho zboží. Online rozhovory vedla v červnu 2015 jménem projektu „Obuj se do toho“ společnost Nielsen.

Anketa ukázala, že široká evropská veřejnost má o uvedená témata skutečný zájem. Spotřebitelé však téměř nic netuší o tom, v jakých podmínkách dělníci a dělnice boty šijí (28 % respondentů sdělilo, že nemají vůbec žádné informace, a jen 4 % lidí má pocit, že jsou velmi dobře informováni) či zda nám při jejich nošení nehrozí nějaká zdravotní rizika. Mají také problém zjistit zemi původu.

Více než 94 % dotazovaných bylo toho názoru, že Evropská unie by měla zboží putující na evropské trhy regulovat ve vztahu k ekologii a lidským právům. Respondenti také uvedli, že zajišťování lidských a pracovních práv při výrobě je stejně důležité jako ochrana práv spotřebitelů. Více než polovina dotazovaných uvedla, že při vytváření právních opatření spoléhá na Evropskou unii.

Koželužna, Bangladéš, foto: GMB Akash

O PROJEKTU „OBUJ SE DO TOHO“

Obuvnický sektor je klíčovou součástí módního průmyslu. Oproti oděvnímu sektoru jsou však problémy spojené s výrobními procesy kožedělného a obuvnického průmyslu spíše velkou neznámou. „Obuj se do toho“ je evropská iniciativa, která se v obuvnickém průmyslu zasazuje o etické, udržitelné a transparentní dodavatelské řetězce.

Vyzýváme spotřebitele a občany, aby pro výrobce našich kožených bot požadovali lepší pracovní podmínky. Provádíme výzkumy o pracovních a ekologických podmínkách v kožedělném

a obuvnickém průmyslu a používáme je jako základ pro dialog s občany Evropské unie, zákonodárci a obuvnickými firmami. Spolupracujeme také s odbory a organizacemi zajišťujícími právní ochranu pracovníků a podporujeme jejich snahy o zlepšení pracovních podmínek ve výrobních zemích.

Do projektu „Obuj se do toho“ je zapojeno 15 evropských a 3 asijské organizace. V České republice kampaň koordinuje organizace NaZemi (www.nazemi.cz).

Vydalo NaZemi 2016.

www.obujsedotoho.cz